

Методичний підхід та моделі організації проведення досліджень за напрямом підвищення ефективності мобілізації в Україні в умовах війни

Methodical approach and models of research organization in the direction of increasing the effectiveness of mobilization in Ukraine in war conditions

Олег Семененко^A

Corresponding author: д. військ. н., професор, заступник начальника інституту з наукової роботи, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

Віктор Царинник^A

начальник науково-дослідного відділу кадрового менеджменту та мобілізації, e-mail: viktor_0202@i.ua, ORCID:0009-0003-8638-6353

Роберт Ованесян^A

провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу кадрового менеджменту та мобілізації, e-mail: bober1609@gmail.com, ORCID: 0009-0008-6761-2059

Олександр Водчиць^C

к.т.н., доцент, начальник кафедри військової підготовки, e-mail: agv64agv@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3294-7632

Володимир Ремез^B

доктор філософії, викладач кафедри управління військами інституту державного військового управління, e-mail: remezv93145@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2561-1081

Максим Поливода^C

старший викладач, e-mail: polivodamo@ukr.net, ORCID:0000-0002-4673-008X

Oleh Semenenko^A

Corresponding author: Dr of military Sciences, Professor, Deputy Head of the Institute for scientific work, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

Viktor Tsarynnyk^A

Chief of the Personnel Management and Mobilization Research Section, e-mail: viktor_0202@i.ua, ORCID:0009-0003-8638-6353

Robert Ovanesian^A

leading researcher of the personnel management and mobilization research section, e-mail: bober1609@gmail.com, ORCID: 0009-0008-6761-2059

Oleksandr Vodchyts^C

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Military Training, e-mail: avg64avg@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3294-7632

Volodymyr Remez^B

Dr of Philosophy, Teacher of the Department of Military Management of the Institute of State Military Administration, e-mail: remezv93145@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2561-1081

Maksym Polyvoda^C

senior lecturer, e-mail: polivodamo@ukr.net, ORCID:0000-0002-4673-008X

^AЦентральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, м. Київ, Україна

^BНаціональний університет оборони України, м. Київ, Україна

^CКафедра військової підготовки Національного авіаційного університету, Київ, Україна

^ACentral Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^BNational Defense University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^CDepartment of Military Training of the National Aviation University, Kyiv, Ukraine

Received: August 3, 2024 | Revised: August 21, 2024 | Accepted: August 31, 2024

DOI: 10.33445/sds.2024.14.4.6

Мета роботи: аналіз змін у підходах щодо мобілізації під час російсько-української війни, зокрема щодо переходу від примусової мобілізації до популяризації військової служби та надання права вибору військовозобов'язаним формату проходження служби за принципом "timeline"-мобілізації: "чим більше ти ризикуєш, тим менше ти служиш, але маєш найбільший фінансовий та соціальний пакет для себе та своєї родини, і навпаки".

Метод: методи "мозкового штурму", аналізу і синтезу, дедукції та індукції.

Практична цінність дослідження: визначено сучасні аспекти проходження військової служби, мобілізації та військового обліку, а також висвітлено наявну проблематику якості комплектування людськими мобілізаційними ресурсами, з подальшим формуванням рекомендацій щодо шляхів вирішення наявних проблем.

Purpose: Analysis of changes in approaches to mobilization during the Russian-Ukrainian war, in particular regarding the transition from forced mobilization to the popularization of military service and granting conscripts the right to choose the format of service according to the principle of "timeline" mobilization: "The more you risk, the less you serve, but you have the largest financial and social package for yourself and your family, and vice versa".

Method: methods of "brainstorming", analysis and synthesis, deduction and induction.

Practical implications: The modern aspects of military service, mobilization and military registration are defined, as well as the existing problems of the quality of manning with mobilization resources are highlighted, with the subsequent formation of recommendations on ways to solve existing problems.

Цінність дослідження: Одним зі шляхів автори вважають запровадження системи “timeline” – мобілізації в Україні, яка, на їхню думку, сприятиме формуванню позитивного іміджу військової служби, підвищенню мотивації до добровільного вступу та забезпеченню ефективного комплектування людськими ресурсами в умовах війни. Сформовано актуальну проблематику діючих механізмів комплектування Збройних Сил України людськими ресурсами під час мобілізації в умовах війни; запропоновано методичний підхід щодо проведення досліджень за напрямом підвищення ефективності мобілізації в Україні; запропоновано проект новітньої моделі проходження військової служби за контрактом за принципом “timeline”-мобілізації; сформовано варіанти проходження військової служби за контрактом під час дії воєнного стану; запропоновано підхід щодо визначення додаткових соціальних гарантій військовослужбовцям під час проходження служби за контрактом за принципом “timeline”.

Майбутні дослідження: Подальші дослідження доцільно спрямувати на більш детальне вивчення можливих варіантів контрактів за принципом “timeline” та інших факторів, що можуть позитивно вплинути на стан комплектування вмотивованим особовим складом.

Тип статті: теоретичний, практичний.

Value: One of the ways is the introduction of a “timeline” mobilization system in Ukraine, which, in their opinion, will contribute to the formation of a positive image of military service, increase motivation for voluntary entry and ensure effective manning of human resources in wartime. The topical problems of the existing mechanisms for manning the Armed Forces of Ukraine with human resources during mobilization in war conditions are formed; a methodical approach to conducting research in the direction of improving the efficiency of mobilization in Ukraine is proposed; a draft of the latest model of military service under contract on the principle of “timeline”-mobilization is proposed; options for military service under contract during martial law have been formed; An approach to determining additional social guarantees for military personnel during contract service on the principle of “timeline” is proposed.

Future research: Further research should be directed to a more detailed study of possible options for contracts based on the “timeline” principle and other factors that can positively affect the state of manning with motivated personnel.

Paper type: theoretical, practical.

Ключові слова: варіанти проходження військової служби, ефективність мобілізації та комплектування, Збройні Сили України.

Key words: options for military service, effectiveness of mobilization and manning, Armed Forces of Ukraine.

Вступ

В умовах сучасних збройних конфліктів і гібридних війн ефективне комплектування збройних сил людськими ресурсами стає однією з найважливіших задач для будь-якої держави. В Україні, з огляду на військовий конфлікт, що триває, питання щодо мобілізації набуло особливого значення [1-5]. Традиційна примусова мобілізація хоч і залишається необхідним заходом у воєнний час, пов'язана з численними викликами, такими як психологічний стрес, соціальна несправедливість та емоційне вигорання військовослужбовців. Водночас, люди дедалі більше розуміють, що добровільна служба і надання громадянам права вибору можуть значно підвищити ефективність мобілізації. Добровольці зазвичай більш мотивовані, мають вищий бойовий дух і краще підготовлені до виконання завдань. Таким чином, перехід від примусу до популяризації військової служби та впровадження прав вибору стає не лише морально етичним, а й стратегічно доцільним. Дослідження різних підходів щодо мобілізації та їхній вплив на ефективність функціонування сил оборони держави, а також аналіз міжнародного досвіду в цій сфері є надзвичайно важливими для України в її прагненні забезпечити надійну оборону та безпеку. Вивчивши часові параметри мобілізаційних процесів, так званий “таймлайн” (“timeline”), їхню трансформацію від примусу до добровільної служби, можна отримати цінні уроки для створення більш збалансованої та ефективної системи комплектування сил оборони України, а особливо Збройних Сил України (ЗС України) [1-19]. Таким чином, дослідження за цим напрямом не лише розглядає важливу тему для поточного військового контексту України та сприяє формуванню нових ефективних підходів до мобілізації в Україні в умовах війни.

Теоретичні основи дослідження

Нині, на третьому році війни, в Україні досі мобілізаційні процеси непрозорі, що обумовлено невизначеністю населення під час призову на військову службу. Основними напрямками такої невизначеності є [1-19]:

- місця проходження служби та її перспективи;
- тривалість проходження служби, а також інформація щодо залучення чи не залучення

до бойових дій;

- наслідки для військовослужбовців та членів їхніх сімей у разі поранення або смерті під час виконання бойових завдань, тобто досі немає чіткої відповіді на запитання: “Якщо зі мною щось станеться, що далі?”;

- інформація щодо прав та свобод, які надає проходження військової служби, а також обмежень, заборон і наслідків у разі відмови від неї тощо.

Це породжує низку негативних моментів під час продовження мобілізації в Україні, а саме:

- зменшуються показники ефективності мобілізації;

- зростає кількість осіб, котрі ухиляються від військової служби;

- представники територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП) здійснюють спроби силою та примусом набрати недостатню кількість людських ресурсів, що викликає зростання негативного ставлення до людей у формі та силових структур узагалі;

- значно знижується морально-психологічний стан тих, хто служить, та населення країни загалом;

- знижується ефективність застосування військ (сил) через відсутність вмотивованості призваного за мобілізацією особового складу;

- збільшується негативний інформаційний контент стосовно керівництва силових структур та політичного керівництва держави тощо.

Усе це змушує керівництво ЗС України та держави в цілому негайно переглянути існуючий стан справ з цього питання та здійснити трансформацію системи комплектування складових сил оборони. Це можливо тільки у разі зміни стратегії комплектування Сил оборони держави та розроблення дієвого всеохоплюючого методичного підходу щодо підвищення ефективності мобілізації в Україні в умовах війни.

Одним із дієвих елементів такого підходу є запровадження динамічної системи так званої “*timeline*”-мобілізації, яка створить можливі варіанти проходження служби з певними особливостями контракту, що є альтернативою наявним негативним наслідкам для населення у разі ухиляння від проходження військової служби, яка є обов’язком кожного громадянина України у віці від 18 до 60 років [1-19].

Динамічна система “*timeline*” передбачає гнучкий підхід до мобілізації, відповідно до якого громадяни зможуть вибирати різні форми служби залежно від своїх особистих обставин та готовності. Це можуть бути короткострокові контракти з можливістю подовження, служба в резерві, а також альтернативні форми виконання військових обов’язків, такі як цивільна служба на підтримку збройних сил тощо. Такий підхід не лише знижує соціальну напругу, а й підвищує мотивацію громадян до участі в обороні країни, що, у свою чергу, позитивно впливає на загальну мобілізаційну готовність та ефективність ЗС України.

Упровадження цієї системи також передбачає покращення умов для військовослужбовців та членів їхніх сімей, зокрема забезпечення належного соціального захисту, медичної допомоги, реабілітації та інших необхідних послуг, що дозволить знизити побоювання та невизначеність, пов’язані з можливими ризиками служби, та сприятиме створенню позитивного іміджу військової служби в суспільстві. Отже, запровадження динамічної системи “*timeline*”-мобілізації є ключовим кроком у реформуванні мобілізаційних процесів в Україні, що дасть можливість значно підвищити ефективність комплектування збройних сил та забезпечити надійну оборону держави в сучасних умовах.

Постановка проблеми

Метою статті є аналіз змін у підходах щодо мобілізації під час російсько-української війни, зокрема щодо переходу від примусової мобілізації до популяризації військової служби та надання права вибору військовозобов'язаним формату проходження служби за принципом “*timeline*”-мобілізації”, чим більше ти ризикуєш, тим менше ти служиш, але маєш найбільший фінансовий та соціальний пакет для себе та своєї родини, і навпаки”.

Результати та обговорення

Удосконалення діючих механізмів комплектування ЗС України людськими ресурсами в умовах війни передбачає запровадження низки заходів, а саме:

- вивчення проблем, які вкрай негативно впливають на проведення мобілізації, та вироблення стратегії їх вирішення;
- налагодження комунікацій (діалогу) з цивільним населенням держави та військовослужбовцями, які безпосередньо виконують бойові (спеціальні) завдання на лінії бойового зіткнення;
- вдосконалення системи ротації військовослужбовців;
- підвищення ефективності інформаційного впливу на думку населення країни;
- підвищення якості соціального захисту військовослужбовців;
- удосконалення системи бронювання;
- генерування нових ідей (інновацій) та обмін ними з питань пошуку шляхів підвищення ефективності мобілізації людських ресурсів та прийняття громадян України на військову службу за контрактом тощо.

Методичний підхід щодо проведення досліджень за напрямом підвищення ефективності мобілізації в Україні наведено у табл. 1, у якій розкрито проблематику цього питання та відповідні напрями дослідження, а також показано основні проблеми, що негативно впливають на процес мобілізації, і запропоновано конкретні дослідницькі заходи для їх вирішення.

Перший етап досліджень слід присвятити вивченню основних проблем мобілізації, яка проводиться в державі.

Вісімнадцятого травня 2024 року набрав чинності новий закон про мобілізацію, який протягом останніх місяців був предметом запеклих суперечок в українському політичному середовищі та у суспільстві. Головним завданням закону є посилення мобілізаційних процесів, проте наразі немає впевненості в тому, що підсумковий документ впорається із цим завданням. У будь-якому разі, він формально посилює правила військового обліку, посилює санкції проти так званих “ухилянтів” та конкретизує положення про відстрочку від мобілізації. Новації, прописані у новому законі, стосуються саме посилення правил військового обліку для українських призовників, а найголовніше – вони не спонукають населення країни добровільно вступати до лав ЗС України для боротьби із загарбником саме за власним бажанням. Зазначений закон передбачає цілком примусовий характер дій.

Оскільки під час підготовки згаданого вище законопроекту не враховувалась думка цивільного населення та військовослужбовців, які безпосередньо виконують бойові (спеціальні) завдання на лінії бойового зіткнення, пропонується провести соціальне опитування цивільного населення країни та військовослужбовців, щоб зрозуміти, як до цього ставиться саме ця категорія людей.

Однією з головних проблем комплектування ЗС України в умовах війни залишається побудова системи прозорої ротації. Ротація під час війни означає заміну особового складу, що виконує певне бойове завдання або несе службу в складних умовах, на інших військовослужбовців, які були на інших позиціях (ППД, у районах, де не ведуться бойові дії,

тощо). Це регулярна заміна або взаємозаміна особового складу, підрозділів (частин), що виконують завдання у важких, складних або несприятливих умовах, через певний час.

Одним із важливих заходів, що допоможе вирішити проблеми із комплектуванням військових частин (установ, організацій) людськими ресурсами, є запровадження нових форм строкових контрактів для проходження військової служби у ЗС України за принципом “timeline” (рис. 4), які будуть становити суттєву альтернативу призову військовозобов’язаних на військову службу за мобілізацією, що, у свою чергу, дасть можливість значно знизити соціальну напругу в суспільстві.

Таблиця 1 – Методичний підхід щодо проведення досліджень стосовно підвищення ефективності мобілізації в Україні (проблематика та напрями)

№ з/п	Проблеми мобілізаційних заходів (негативні фактори)	Напрями дослідження
Етап 1. Визначення основних проблем мобілізації		
1.	Небажання цивільного населення бути призваними до лав ЗС України	<p>1. Розробити анкети та провести соціальне онлайн-опитування цивільного населення в різних регіонах України з визначення причин небажання бути призваними до лав ЗС України</p> <p>2. Провести онлайн-анкетування (опитування) військовослужбовців з визначення причин небажання цивільного населення бути призваними до лав ЗС України та його думки стосовно того, які необхідно здійснити зміни, щоб вирішити цю проблему. (Особливу увагу звернути на тих військовослужбовців, які призвані за мобілізацією та безпосередньо виконували (виконують) бойові (спеціальні) завдання на лінії бойового зіткнення).</p> <p>3. Здійснити аналіз результатів соціальних опитувань цивільного населення і анкетувань (опитувань) військовослужбовців та на підставі висновків з аналізу підготувати пропозиції щодо підвищення ефективності виконання мобілізаційних заходів.</p>
Етап 2. Дослідження проблем комплектування Збройних Сил України		
2.	Недосконала система ротаций військовослужбовців і недостатньо інформативна та якісна система рекрутингу, недосконалість процедур вибору військової частини для проходження військової служби	<p>1. Вивчити та проаналізувати підходи щодо залучення військовослужбовців до ведення бойових дій в інших країнах (США, Ізраїль, росія).</p> <p>2. Дослідити проблематику організації та порядку проведення ротаций військовослужбовців, які залучаються до виконання бойових (спеціальних) завдань на лінії бойового зіткнення в Україні.</p>
		<p>3. Дослідити пропозиції та сформулювати рекомендації щодо створення прозорої системи ротаций військовослужбовців різних штатно-посадових категорій за напрямками:</p> <ul style="list-style-type: none"> регламентування тривалості перебування особового складу на лінії бойового зіткнення та військової служби; визначення принципів рівномірності військової служби залежно від ступеня її інтенсивності у Збройних Силах України; формування чітких правил проходження служби за різних умов (із залученням до безпосередніх бойових дій та без залучення); удосконалення процедур вибору військової частини для проходження військової служби; розроблення чітких правил грошового заохочення та забезпечення мобілізованих;

№ з/п	Проблеми мобілізаційних заходів (негативні фактори)	Напрями дослідження
		<p>формування варіантів проходження військової служби за контрактом під час дії воєнного стану (особливого періоду) за принципом “timeline”-мобілізації.</p> <p>4. Розробити пропозиції стосовно формування проекту наказу Міністерства оборони України щодо впровадження системи ротації у Збройних Силах України та інших складових сил оборони України та підготувати пропозиції щодо затвердження на законодавчому рівні.</p>
		<p>5. Сформувати пропозиції щодо удосконалення нормативно-правової бази України з метою врегулювання питань, що стосуються комплектування ЗС України, за умов створення прозорої системи ротацій.</p>
Етап 3. Дослідження питань щодо підвищення ефективності інформаційного впливу		
3.	Недосконалість інформаційного впливу на свідомість громадян України щодо незворотності мобілізації	<p>1. Проаналізувати способи і методи ведення інформаційної пропаганди (ІПСО) передових країн світу та країни-агресора з метою розширення спектра методів боротьби у медіа- та кіберпросторі.</p> <p>2. Вивчити пропозиції та розробити рекомендації щодо підвищення якості інформаційного впливу на свідомість громадян України стосовно незворотності мобілізації: формування загальних правил зміни інформаційної політики; визначення заходів з удосконалення інформаційного простору щодо популяризації мобілізації та її незворотності.</p> <p>3. Провести круглий стіл із залученням представників ЗМІ.</p> <p>4. Сформувати пропозиції щодо залучення PR-компаній (агенцій) до розроблення PR-стратегій та їх супроводження з питань підвищення репутації бойових підрозділів та популяризації військової служби у ЗС України.</p>
4.	Недостатня обізнаність громадян України щодо відкриття та роботи рекрутингових центрів при ЦНАП	<p>5. Сформувати пропозиції щодо популяризації та підвищення якості реклами в ЗМІ стосовно завдань рекрутингових центрів при ЦНАП та порядку їхньої роботи.</p>
Етап 4. Дослідження питань щодо підвищення якості соціального захисту військовослужбовців		
5.	Недосконалість процедур соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей, які призвані за мобілізацією	<p>1. Провести порівняльний аналіз досвіду інших країн щодо соціального забезпечення військовослужбовців, які призвані за мобілізацією.</p> <p>2. Привести їх у відповідність до норм, які поширюються на військовослужбовців за контрактом.</p>
Етап 5. Дослідження та удосконалення питань щодо бронювання		
6.	Немає переліку підприємств, які є критично важливими для функціонування національної економіки та забезпечення життєдіяльності держави, недосконалість переліку професій для бронювання	<p>1. Розробити пропозиції щодо визначення переліку підприємств, які належать до об'єктів критичної та енергетичної інфраструктури і є важливими для функціонування національної економіки та забезпечення життєдіяльності населення, що приведе до спрощення порядку бронювання військовозобов'язаних.</p> <p>2. Розробити рекомендації щодо внесення зміни до ПКМУ від 27.01.2023 № 76.</p>

На *другому етапі* дослідження, пропонується новітній принцип комплектування ЗС

України надає право військовозобов'язаним вибирати посади для проходження служби у вибраній ними військовій частині (установі, організації), а також можливість вибрати вид строкового контракту, який найбільше їх влаштовує. Проходження військової служби та безпосередня участь у бойових діях на лінії бойового зіткнення передбачають додаткові соціальні пільги та надають можливість комплектувати ЗС України більш вмотивованими громадянами, а також зняти моральну напругу в сім'ях майбутніх військовослужбовців та вирішити їхні соціальні проблеми практично від самого початку служби. Особливо це стосується громадян, які виберуть форми контрактів за принципом "timeline".

Модель проходження військової служби за принципом **TIMELINE 1**

Етап безпосередньої участі у БД на лінії бойового зіткнення	Гарантована відпустка за участь в бойових діях	ВЛК. Звільнення з військової служби
9 місяців	2 місяці	1 місяць

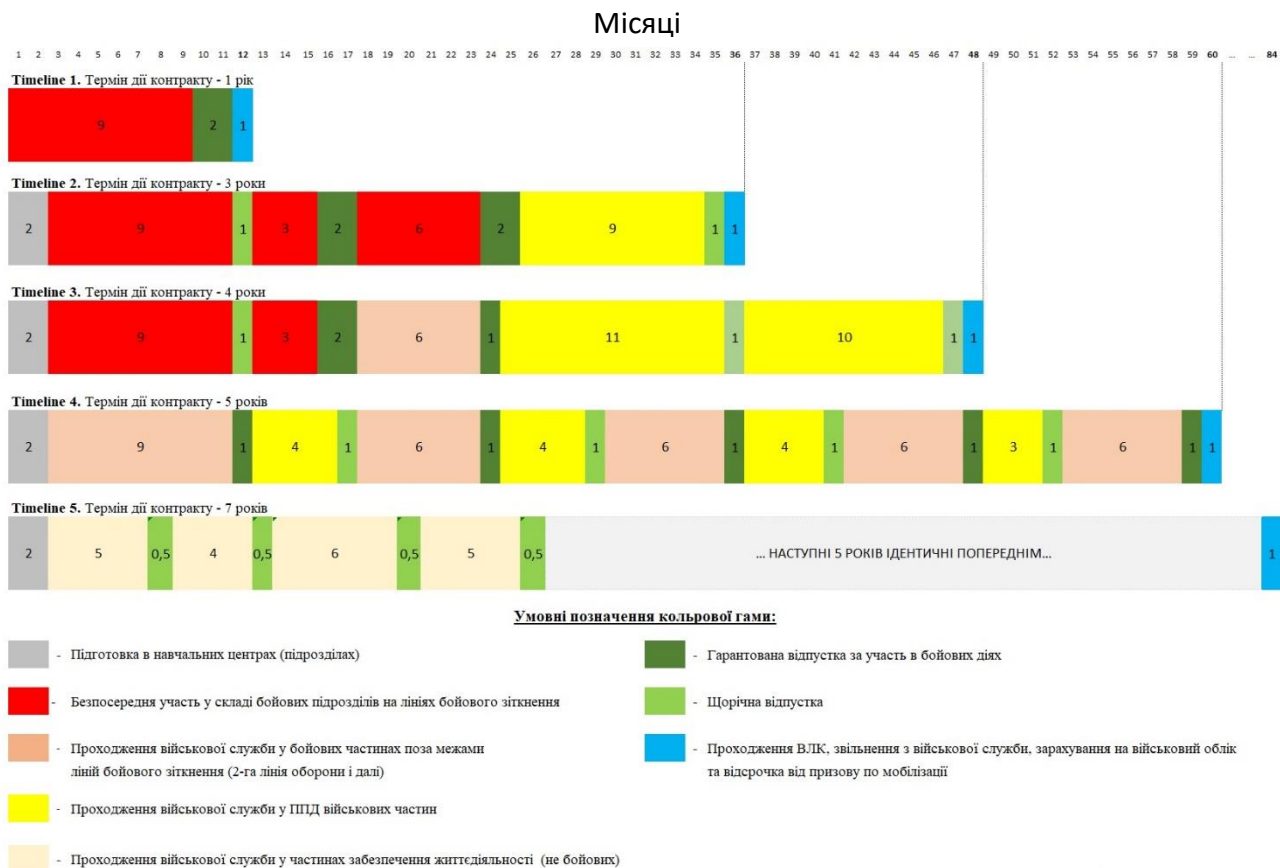

Рисунок 1 – Проект Моделі проходження військової служби за контрактом за принципом **TIMELINE**

Умови проходження військової служби за контрактом за принципом **Timeline 1**

Зазначену модель проходження військової служби можуть обирати громадяни України які раніше проходили військову службу та були звільнені протягом останніх п'яти років.

Громадяни можуть самі обирати бойову військову частину для подальшого проходження військової служби і направляються до неї за прямою ВОС без додаткової підготовки у навчальних центрах (підрозділах).

По закінченню терміну дії контракту, військовослужбовець за згодою сторін (військовослужбовця та командира військової частини) має право продовжити його на рік або

обрати іншу модель проходження військової служби за принципами Timelines 2 – 5.

Додаткові соціальні гарантії за умови підписання контракту за принципом Timeline 1

1. Одноразова грошова виплата у розмірі 100 000 грн. при укладанні контракту (здійснюється протягом 10 діб з моменту укладання контракту).

2. Право на отримання авансом певної частини свого грошового забезпечення у розмірі 500 000 грн. (50% всього грошового забезпечення за 9 місяців участі в бойових діях відповідно до умов контракту).

3. Гарантована відпустка за участь в бойових діях строком на 60 діб з виплатою матеріальної допомоги на оздоровлення.

4. Можливість розділяти гарантовану відпустку за участь в бойових діях на дві частини (кожна по 30 діб).

Види грошових виплат та їх орієнтовні суми

№ з/п	Види грошових виплат	Стрілець (грн)	Командир відділення (грн)	Командир взводу (грн)	Командир роти (грн)
1	Одноразова виплата за підписання контракту	100 000	100 000	100 000	100 000
2	Щомісячне грошове забезпечення				
	- місяць	20 586	22 677	28 229	31 224
	- рік	247 032	272 124	338 748	374 688
3	Додаткова винагорода за безпосередню участь в бойових діях				
	- місяць	100 000	100 000	100 000	100 000
	- 9 місяців	900 000	900 000	900 000	900 000
4	Одноразова додаткова винагорода за виконання бойових завдань під час ведення бойових дій на лінії бойового зіткнення за кожні 30 днів (сумарно обчислених)				
	- кожні 30 днів	70 000	70 000	70 000	70 000
	- 150 днів	350 000	350 000	350 000	350 000
5	Матеріальна допомога на оздоровлення (1 раз на рік під час використання відпустки)	20 586	22 677	28 229	31 224
6	Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань (1 раз на рік).	до 20 586	до 22 677	до 28 229	до 31 224
7	Вихідна допомога при звільненні (50% від місячного грошового забезпечення)	10 293	11 339	14 115	15 612
8	Усього за рік:				
	- без урахування п. 4 таблиці	948 847	1 328 817	1 409 321	1 452 748
	- з урахуванням п.4 таблиці	1 298 847	1 678 817	1 759 321	1 802 748
9	Право на отримання авансу свого грошового забезпечення	500 000	500 000	500 000	500 000

Зазначена модель проходження військової служби за контрактом за принципом TIMELINE 2 розглядається як один із можливих варіантів. Тому етапи безпосередньої участі у БД на лінії бойового зіткнення можуть уточнятися та корегуватися в частині, що стосується їх послідовності та тривалості. Але, загальна тривалість етапу на лінії бойового зіткнення не

повинна перевищувати 18 місяців за весь період дії контракту.

Модель проходження військової служби за принципом TIMELINE 2

1-й рік

Підготовка в навчальних центрах (підрозділах)	Етап безпосередньої участі у БД на лінії бойового зіткнення	Щорічна відпустка
2 місяці	9 місяців	1 місяць

2-й рік

Етап безпосередньої участі у БД на лінії бойового зіткнення	Гарантована відпустка за участь в бойових діях	Етап безпосередньої участі у БД на лінії бойового зіткнення	Гарантована відпустка за участь в бойових діях
3 місяці	2 місяці	6 місяців	1 місяць

3-й рік

Гарантована відпустка за участь в бойових діях	Період відновлення боєздатності бойових підрозділів (реорганізація, реабілітація, регенерація) або проходження військової служби у ППД військової частини	Щорічна відпустка	ВЛК. Звільнення з військової служби
1 місяць	9 місяців	1 місяць	1 місяць

Умови проходження військової служби за контрактом за принципом Timeline 2

Зазначену модель проходження військової служби можуть обирати:

- громадяни України які раніше проходили військову службу та були звільнені протягом останніх п'яти років. Така категорія громадян може сама обирати бойову військову частину для подальшого проходження військової служби. Вони направляються до військової частини за прямою ВОС без додаткової підготовки у навчальних центрах (підрозділах). У випадку, якщо вищезазначена категорія громадян призивається не за прямою ВОС, тоді проводиться перепідготовка через навчальні центри (підрозділи);

- громадяни України які раніше проходили військову службу та були звільнені з військової служби більш ніж п'ять років, або громадяни які не проходили військову служби. Така категорія громадян може сама обирати бойову військову частину для подальшого проходження військової служби. Вони направляються до військової частини після обов'язкової підготовки у навчальних центрах (підрозділах).

По закінченню терміну дії контракту, військовослужбовець за згодою сторін (військовослужбовця та командира військової частини) має право перезаклучити його або обрати іншу модель проходження військової служби за принципами Timelines 1, 3-5.

Після проходження двох років військової служби за контрактом за принципом Timeline 2 військовослужбовець за згодою сторін (військовослужбовця та командира військової частини) має право перезаклучити його та перейти на інший вид контракту за принципом Timeline 1.

Додаткові соціальні гарантії за умови підписання контракту за принципом Timeline 2

1. Одноразова грошова виплата у розмірі 200 000 грн. при укладанні контракту (здійснюється протягом 10 діб з моменту укладання контракту).

2. Право на отримання авансом певної частини свого грошового забезпечення у розмірі 1 000 000 грн. (55% всього грошового забезпечення за 18 місяців участі в бойових діях відповідно до умов контракту).

3. Дві гарантовані відпустки за участь в бойових діях строком на 60 діб кожна з

виплатою матеріальної допомоги на оздоровлення.

4. Можливість розділяти гарантовану відпустку за участь в бойових діях на дві частини (кожна по 30 діб).

Виплати грошового забезпечення військовослужбовцям за перші 24 місяці, які проходять військову службу за контрактом за принципом Timeline 2

№ з/п	Види грошових виплат	Стрілець (грн)	Командир відділення (грн)	Командир взводу (грн)	Командир роти (грн)
1	Одноразова виплата за підписання контракту	200 000	200 000	200 000	200 000
2	Щомісячне грошове забезпечення				
	- місяць	20 586	22 677	28 229	31 224
	- 24 місяці	494 064	544 248	677 496	749 376
3	Додаткова винагорода за безпосередню участь в бойових діях				
	- місяць	100 000	100 000	100 000	100 000
	- 18 місяців БД	1 800 000	1 800 000	1 800 000	1 800 000
4	Одноразова додаткова винагорода за виконання бойових завдань під час ведення бойових дій на лінії бойового зіткнення за кожні 30 днів (сумарно обчислених)				
	- кожні 30 днів	70 000	70 000	70 000	70 000
	- 180 днів	420 000	420 000	420 000	420 000
5	Матеріальна допомога на оздоровлення (1 раз на рік під час використання відпустки)	20 586	22 677	28 229	31 224
6	Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань (1 раз на рік)	до 20 586	до 22 677	до 28 229	до 31 224
7	Усього за перші 24 місяці служби:				
	- без урахування п. 4 таблиці	2 576 408	2 634 956	2 790 412	2 874 272
	- з урахуванням п.4 таблиці	2 996 408	3 054 956	3 210 412	3 294 272
8	Право на отримання авансу свого грошового забезпечення	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000

Модель проходження військової служби за принципом TIMELINE 3

1-й рік

Підготовка в навчальних центрах (підрозділах)	Етап безпосередньої участі у БД на лінії бойового зіткнення	Щорічна відпустка
2 місяці	9 місяців	1 місяць

2-й рік

Етап безпосередньої участі у БД на лінії бойового зіткнення	Гарантована відпустка за участь в бойових діях	Етап виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави	Гарантована відпустка за участь в бойових діях
3 місяці	2 місяці	6 місяців	1 місяць

3-й рік

Проходження військової служби у ППД військової частини	Щорічна відпустка
11 місяців	1 місяць

4-й рік

Проходження військової служби у ППД військової частини	Щорічна відпустка	ВЛК. Звільнення з військової служби
10 місяців	1 місяці	1 місяць

Зазначена модель проходження військової служби за контрактом за принципом TIMELINE 3 розглядається як один із можливих варіантів. Тому етапи безпосередньої участі у БД на лінії бойового зіткнення можуть уточнятися та корегуватися в частині, що стосується їх послідовності та тривалості. Але, загальна тривалість етапу на лінії бойового зіткнення не повинна перевищувати 12 місяців за весь період дії контракту, а етап виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави не повинен перевищувати 6 місяців за весь період дії контракту.

Умови проходження військової служби за контрактом за принципом Timeline 3

Зазначену модель проходження військової служби можуть обирати:

- громадяни України які раніше проходили військову службу та були звільнені протягом останніх п'яти років. Така категорія громадян може сама обирати бойову військову частину для подальшого проходження військової служби. Вони направляються до військової частини за прямою ВОС без додаткової підготовки у навчальних центрах (підрозділах). У випадку, якщо вищезазначена категорія громадян призивається не за прямою ВОС, тоді проводиться перепідготовка через навчальні центри (підрозділи);

- громадяни України які раніше проходили військову службу та були звільнені з військової служби більш ніж п'ять років, або громадяни які не проходили військову служби. Така категорія громадян може сама обирати бойову військову частину для подальшого проходження військової служби. Вони направляються до військової частини після обов'язкової підготовки у навчальних центрах (підрозділах).

По закінченню терміну дії контракту, військовослужбовець за згодою сторін (військовослужбовця та командира військової частини) має право перезаклучити його або обрати іншу модель проходження військової служби за принципами Timelines 1,2,4,5.

Після проходження 18 місяців військової служби за контрактом за принципом Timeline 3 військовослужбовець за згодою сторін (військовослужбовця та командира військової частини) має право перезаклучити його та перейти на новий контракт за принципом Timeline 1-2.

Додаткові соціальні гарантії за умови підписання контракту за принципом Timeline 3

1. Одноразова грошова виплата у розмірі 150 000 грн. при укладанні контракту (здійснюється протягом 10 діб з моменту укладання контракту).

2. Право на отримання авансом певної частини свого грошового забезпечення у розмірі 1 000 000 грн. (55% всього грошового забезпечення за 18 місяців участі в бойових діях відповідно до умов контракту).

3. Одна гарантована відпустка за участь в бойових діях строком на 60 діб з виплатою матеріальної допомоги на оздоровлення та одна гарантована відпустка за Етап виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави строком на 30 діб з

виплатою матеріальної допомоги на оздоровлення.

4. Можливість розділяти гарантовану відпустку за участь в бойових діях на дві частини (кожна по 30 діб).

Зазначена модель проходження військової служби за контрактом за принципом TIMELINE 4 розглядається як один із можливих варіантів. Тому етапи виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави можуть уточнитися та корегуватися в частині, що стосується їх послідовності та тривалості. Але, загальна тривалість зазначеного етапу у перший рік служби не повинен перевищувати 9 місяців, у наступні роки служби – 6 місяців.

Умови проходження військової служби за контрактом за принципом Timeline 4

Зазначену модель проходження військової служби можуть обирати:

- громадяни України які раніше проходили військову службу та були звільнені протягом останніх п'яти років. Така категорія громадян може сама обирати бойову військову частину для подальшого проходження військової служби. Вони направляються до військової частини за прямою ВОС без додаткової підготовки у навчальних центрах (підрозділах). У випадку, якщо вищезазначена категорія громадян призивається не за прямою ВОС, тоді проводиться перепідготовка через навчальні центри (підрозділи);

- громадяни України які раніше проходили військову службу та були звільнені з військової служби більш ніж п'ять років, або громадяни які не проходили військову служби. Така категорія громадян може сама обирати бойову військову частину для подальшого проходження військової служби. Вони направляються до військової частини після обов'язкової підготовки у навчальних центрах (підрозділах).

Виплати грошового забезпечення військовослужбовцям за перші 24 місяці, які проходять військову службу за контрактом за принципом Timeline 3

№ з/п	Види грошових виплат	Стрілець (грн)	Командир відділення (грн)	Командир взводу (грн)	Командир роти (грн)
1	Одноразова виплата за підписання контракту	150 000	150 000	150 000	150 000
2	Щомісячне грошове забезпечення				
	- місяць	20 586	22 677	28 229	31 224
	- 24 місяці	494 064	544 248	677 496	749 376
3	Додаткова винагорода за безпосередню участь в бойових діях				
	- місяць	100 000	100 000	100 000	100 000
	- 12 місяців	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
4	Одноразова додаткова винагорода за виконання бойових завдань під час ведення бойових дій на лінії бойового зіткнення за кожні 30 днів (сумарно обчислених)				
	- кожні 30 днів	70 000	70 000	70 000	70 000
	- 180 днів	420 000	420 000	420 000	420 000
5	Додаткова винагорода за безпосереднє виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України,				

№ з/п	Види грошових виплат	Стрілець (грн)	Командир відділення (грн)	Командир взводу (грн)	Командир роти (грн)
	захисту безпеки населення та інтересів держави				
	- місяць	30 000	30 000	30 000	30 000
	- 6 місяців	180 000	180 000	180 000	180 000
6	Матеріальна допомога на оздоровлення (1 раз на рік).	20 586	22 677	28 229	31 224
7	Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань (1 раз на рік)	до 20 586	до 22 677	до 28 229	до 31 224
8	Усього за перші 24 місяці служби:				
	- без урахування п. 4 таблиці	2 024 064	2 074 248	2 207 496	2 279 376
	- з урахуванням п.4 таблиці	2 444 064	2 494 248	2 627 496	2 699 376
9	Право на отримання авансу свого грошового забезпечення	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000

По закінченню терміну дії контракту, військовослужбовець за згодою сторін (військовослужбовця та командира військової частини) має право перезаключити його або обрати іншу модель проходження військової служби за принципами Timelines 1-3 або 5.

Після проходження 2 місяців військової служби за контрактом за принципом Timeline 4 військовослужбовець за згодою сторін (військовослужбовця та командира військової частини) має право перезаключити його та перейти на інший вид контракту за принципом Timeline 1-3.

Модель проходження військової служби за принципом TIMELINE 4

1-й рік

Підготовка в навчальних центрах (підрозділах)	Етап виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави	Гарантована відпустка за участь в бойових діях
2 місяці	9 місяців	1 місяць

2-й рік

Проходження військової служби у ППД військової частини	Щорічна відпустка	Етап виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави	Гарантована відпустка за участь в бойових діях
4 місяці	1 місяць	6 місяців	1 місяць

3-й рік

Проходження військової служби у ППД військової частини	Щорічна відпустка	Етап виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави	Гарантована відпустка за участь в бойових діях
4 місяці	1 місяць	6 місяців	1 місяць

4-й рік

Проходження військової служби у ППД військової частини	Щорічна відпустка	Етап виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави	Гарантована відпустка за участь в бойових діях
4 місяці	1 місяць	6 місяців	1 місяць

5-й рік

Проходження військової служби у ППД військової частини	Щорічна відпустка	Етап виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави	Гарантована відпустка за участь в бойових діях	ВЛК. Звільнення з військової служби
3 місяці	1 місяць	6 місяці	1 місяць	1 місяць

Додаткові соціальні гарантії за умови підписання контракту за принципом Timeline 4

1. Одноразова грошова виплата у розмірі 50 000 грн. при укладанні контракту (здійснюється протягом 10 діб з моменту укладання контракту).

2. Одна гарантована відпустка за етап виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави строком на 30 діб з виплатою матеріальної допомоги на оздоровлення.

Умови проходження військової служби за контрактом за принципом Timeline 5

Зазначену модель проходження військової служби можуть обирати:

- громадяни України які раніше проходили військову службу та були звільнені протягом останніх п'яти років. Така категорія громадян може сама обирати військову частину для подальшого проходження військової служби. Вони направляються до військової частини за прямою ВОС без додаткової підготовки у навчальних центрах (підрозділах). У випадку, якщо вищезазначена категорія громадян призивається не за прямою ВОС, тоді проводиться перепідготовка через навчальні центри (підрозділи);

- громадяни України які раніше проходили військову службу та були звільнені з військової служби більш ніж п'ять років, або громадяни які не проходили військову служби.

Виплати грошового забезпечення військовослужбовцям за перші 24 місяці, які проходять військову службу за контрактом за принципом Timeline 4

№ з/п	Види грошових виплат	Стрілець (грн)	Командир відділення (грн)	Командир взводу (грн)	Командир роти (грн)
1	Одноразова виплата за підписання контракту	50 000	50 000	50 000	50 000
2	Щомісячне грошове забезпечення				
	- місяць	20 586	22 677	28 229	31 224
	- 24 місяці	494 064	544 248	677 496	749 376
3	Додаткова винагорода за безпосереднє виконання бойових (спеціальних) завдань у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави				

№ з/п	Види грошових виплат	Стрілець (грн)	Командир відділення (грн)	Командир взводу (грн)	Командир роти (грн)
	- місяць	30 000	30 000	30 000	30 000
	- 15 місяців	450 000	450 000	450 000	450 000
4	Матеріальна допомога на оздоровлення (1 раз на рік).	20 586	22 677	28 229	31 224
5	Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань (1 раз на рік)	до 20 586	до 22 677	до 28 229	до 31 224
6	Усього за перші 24 місяці служби	1 076 408	1 126 592	1 259 840	1 331 720
7	Право на отримання авансу свого грошового забезпечення	<i>немає</i>			

Модель проходження військової служби за принципом TIMELINE 5

1-й рік

Підготовка в навчальних центрах (підрозділах)	Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка	Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка
2 місяці	5 місяців	15 діб	4 місяці	15 діб

2-й рік

Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка	Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка
6 місяців	15 діб	5 місяців	15 діб

3-й рік

Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка	Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка
6 місяців	15 діб	5 місяців	15 діб

4-й рік

Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка	Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка
6 місяців	15 діб	5 місяців	15 діб

5-й рік

Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка	Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка
6 місяців	15 діб	5 місяців	15 діб

6-й рік

Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка	Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка
6 місяців	15 діб	5 місяців	15 діб

7-й рік

Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка	Проходження військової служби у не бойових частинах	Щорічна відпустка	ВЛК. Звільнення
5 місяців	15 діб	5 місяців	15 діб	1 місяць

Така категорія громадян може сама обирати військову частину для подальшого проходження військової служби. Вони направляються до військової частини після обов'язкової підготовки у навчальних центрах (підрозділах).

По закінченню терміну дії контракту, військовослужбовець за згодою сторін (військовослужбовця та командира військової частини) має право перезаклучити його або

обрати іншу модель проходження військової служби за принципами Timelines 1-4.

Після проходження 2 місяців військової служби за контрактом за принципом Timeline 5 військовослужбовець за згодою сторін (військовослужбовця та командира військової частини) має право перезаклучити його та перейти на інший вид контракту за принципом Timeline 1-4.

Додаткові соціальні гарантії за умови підписання контракту за принципом Timeline 5

Одноразова грошова виплата у розмірі 20 000 грн. при укладанні контракту (здійснюється протягом 10 діб з моменту укладання контракту).

Виплати грошового забезпечення військовослужбовцям за перші 24 місяці, які проходять військову службу за контрактом за принципом Timeline 5

№ з/п	Види грошових виплат	Стрілець (грн)	Командир відділення (грн)	Командир взводу (грн)	Командир роти (грн)
1	Одноразова виплата за підписання контракту	20 000	20 000	20 000	20 000
2	Щомісячне грошове забезпечення				
	- місяць	20 586	22 677	28 229	31 224
	- 24 місяці	494 064	544 248	677 496	749 376
3	Матеріальна допомога на оздоровлення (1 раз на рік).	20586	22677	28229	31 224
4	Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань (1 раз на рік)	до 20 586	до 22 677	до 28 229	до 31 224
5	Усього за перші 24 місяці служби	555 236	609 602	753 954	831 824
6	Право на отримання авансу свого грошового забезпечення	немає			

Формування чіткої прозорої системи вибору способу проходження військової служби, тобто виконання свого конституційного обов'язку кожним громадянином, за визначеним підходом "timeline" є привабливою альтернативою наслідкам, які виникають у разі ухилення від проходження військової служби, так звані "blackline" (штрафи, обмеження життєдіяльності, блокування рахунків у разі несплати штрафів, відсутність можливості перетину кордону та відпочинку за межами України, відсутність пільг та низький рівень соціального захисту родини тощо).

Надання громадянам України чітких, прозорих правил вибору проходження військової служби є ефективним способом комплектування людськими ресурсами в умовах війни.

Право вибору залишається за людиною, хочеш менше служити, більше заробляти та мати повний соціальний пакет від держави для себе, членів своєї сім'ї, тоді "timeline" 1 та 2 з найбільшими ризиками, але найбільшими свободами та прозорими перспективами. Якщо вибираєте менше ризиків для життя – тоді "timeline" 3, 4 та 5, які мають найдовші терміни служби, нижчі показники грошового забезпечення та мінімальну кількість свобод і привілей, але й ці варіанти проходження військової служби є конкурентоспроможною альтернативою потрапляння у ситуацію "blackline".

Третій етап методичного підходу (табл. 1) присвячений дослідженням щодо підвищення ефективності інформаційно-психологічного впливу на аудиторії як росії, так і України. Найважливішою умовою перемоги в сучасних війнах (збройних конфліктах) є завоювання переваги в інформаційній сфері з метою забезпечення переваги в морально-психологічному стані власних військ над військами противника. Перевага в морально-психологічному стані досягається насамперед завдяки більш ефективним заходам зі здійснення інформаційно-психологічного впливу на власні війська та війська противника.

Інформаційно-психологічний вплив – цілеспрямоване інформаційне втручання у свідомість (підсвідомість) цільової аудиторії з метою корекції її поведінки та (або) світогляду, зміни морально-психологічного стану. Засобами інформаційно-психологічного впливу є ЗМІ, спеціальна друкована продукція, публічна голосова агітація, агентурна діяльність, спеціальні інформаційні технології тощо. Недосконалість інформаційно-психологічного впливу на свідомість громадян України дуже сильно впливає на проведення мобілізації в державі. Необхідно повністю змінити інформаційну політику шляхом підвищення її “агресивності” стосовно дій РФ, періодичності, бажаності перегляду населенням країни певних ток-шоу (програм), створення принципу очікування новин про війну та противника, зниження пропаганди та актуалізації інформативності, відходу від односторонності та принципів звикання до однотипності подання інформації тощо. Основними заходами із забезпечення переваги над противником в інформаційно-психологічному впливі можуть бути:

- аналіз способів і методів ведення інформаційної пропаганди (ІПСО) передових країн світу та країни-агресора з метою розширення спектра методів боротьби у медіа- та кіберпросторі;
- вивчення пропозицій та розроблення рекомендацій щодо підвищення якості інформаційного впливу на свідомість громадян України, особливо щодо незворотності мобілізації, тобто:
 - формування загальних правил зміни інформаційної політики;
 - визначення заходів з удосконалення інформаційного простору щодо популяризації мобілізації та її незворотності;
 - розроблення механізмів залучення PR-агенцій для популяризації військової служби у ЗС України та реклами (висвітлення традицій, бойового духу, професіоналізму тощо) окремої бойової частини (підрозділу);
 - створення відповідного контенту для ЗМІ та комунікаційної стратегії, спрямованої на формування попиту відповідної бойової частини (підрозділу).

Четвертий етап методичного підходу (табл. 1) передбачає дослідження щодо підвищення якості соціального захисту військовослужбовців. В умовах російської збройної агресії, що триває, економічної нестабільності та систематичної й планомірної трансформації України як держави європейського зразка питання щодо соціального захисту військовослужбовців постає досить гостро. Право на соціальне забезпечення як усього населення України, так і специфічних його верств є одним із непорушних і фундаментальних прав людини, що передбачене не лише Конституцією України, а й міжнародними нормативно-правовими актами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Водночас, з огляду на особливості механізму соціального забезпечення, що передбачене низкою нормативно-правових актів, окремого дослідження потребує питання стосовно аналізу засад, що закладені у відповідних документах, а також щодо окремих особливостей їх застосування в процесі реалізації військовослужбовцями свого права на соціальний захист.

П’ятий етап методичного підходу (табл. 1) передбачає дослідження щодо удосконалення питань стосовно бронювання життєво необхідних для економіки та соціальної сфери України об’єктів критичної та енергетичної інфраструктури (критичною інфраструктурою вважаються стратегічно важливі підприємства та установи, які необхідні для функціонування суспільства та економіки країни (наприклад, підприємства енергетичної галузі, банківських установ, підприємства, які забезпечують безпосередньо виробництво озброєнь).

До критично важливих належать і ті установи, що забезпечують діяльність місцевої інфраструктури, наприклад, комунальні підприємства.

Повний перелік об’єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, є в постанові Кабінету Міністрів № 83 від 4.03.2015 р. Крім

підприємств, зазначених у переліку, до критично важливих можуть бути зараховані й інші підприємства. Критерії визначення підприємств, які є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, зазначені у постанові Кабінету Міністрів № 76 від 27.01.2023 р. Проте наразі немає переліку підприємств, які є критично важливими для функціонування національної економіки та забезпечення життєдіяльності держави, перелік професій для бронювання є недосконалим. Через те, що немає такого переліку, деякі посадові особи вдаються до маніпулювання щодо віднесення тієї чи іншої організації до критичної інфраструктури, що призводить до зайвого бронювання людей, і, як наслідок, зменшення потенціалу людських мобілізаційних ресурсів. Для вирішення зазначеної проблеми пропонується розробити пропозиції щодо визначення переліку підприємств, які належать до об'єктів критичної та енергетичної інфраструктури, що є важливими для функціонування національної економіки та забезпечення життєдіяльності населення. Це спростить порядок бронювання військовозобов'язаних.

Висновки

Основними висновками щодо реалізації технології “*timeline*”-мобілізації можна вважати те, що в силових структурах і в країні в цілому відбудеться:

- підвищення мотивації через добровільність. Надання можливості громадянам добровільно вступати на військову службу та самим вибирати вид контракту сприятиме зростанню їхньої мотивації та готовності до захисту країни;
- розширення інформаційних кампаній. Масштабні інформаційні кампанії та освітні програми формуватимуть позитивне ставлення до військової служби, особливо у молоді;
- запровадження соціальних пільг. Додаткові соціальні пільги та бонуси стануть потужним стимулом для добровільного вступу на службу;
- прозорість процедур мобілізації. Забезпечення прозорості процесу мобілізації підвищить довіру до військових інституцій та знизить рівень суспільної напруженості;
- поліпшення умов служби. Підвищення якості умов служби та підготовки військовослужбовців збільшить привабливість військової кар'єри;
- індивідуальний підхід до рекрутів. Якщо враховувати індивідуальні особливості та навички новобранців, можна більш ефективно використовувати людські ресурси;
- психологічна підтримка. Надання психологічної підтримки військовослужбовцям та їхнім сім'ям сприятиме збереженню морального духу;
- визнання заслуг. Система визнання та нагородження підвищить мотивацію та гордість за службу. Свідомий вибір контракту створює умови для того, щоб людина розуміла: чим більше вона ризикує, тим менше термін контракту, і водночас це найбільший фінансовий та соціальний пакет;
- залучення ветеранів. Використовуючи досвід ветеранів, можна покращити підготовку новобранців і зміцнити зв'язок між поколіннями військовослужбовців. Створення дієвих ветеранських ХАБів;
- підвищення соціального статусу військових. Формування позитивного образу армії та популяризація свідомого вибору контракту через медіа та громадські заходи сприятимуть підвищенню престижу військової служби;
- гнучкість мобілізаційних планів. Адаптивні мобілізаційні плани допоможуть більш ефективно реагувати на змінні потреби армії. Упровадження “*timeline*”-мобілізації сприятиме створенню сучасної, мотивованої та ефективної армії, здатної забезпечити національну безпеку та захист інтересів України в умовах війни.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Соломицький, А., Семененко, О., Онофрійчук, П., Слюсаренко, М., Баранов, С., & Мітченко, С. (2022). Прогнозування ризику збройного конфлікту на основі аналізу військових витрат. Соціальний розвиток і безпека, 12 (1), 164–174. <https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.1.15>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку. Закон України № 3633-IX (2024, 11 квітня). Відомості Верховної Ради України. 15.05.2024 № 19. С. 2. Ст. 78; Голос України. 17.04.2024 № 16.
3. Талалай, В. Д. (2014). Досвід проведення мобілізаційного розгортання Збройних Сил України, інших військових формувань. Проблемні питання та пропозиції щодо їх вирішення. У Матер. міжвід. наук.-практ. конф., Актуальні питання модернізації системи мобілізаційної підготовки держави (с. 12–23). МО України.
4. Можаровський, В. М. (2014). Проблемні питання проведення мобілізаційного розгортання ЗС України та пропозиції щодо їх вирішення: інф.-довідк. матер. з питань часткової мобілізації. ЦНДІ ЗС України.
5. Семененко, О., Воронченко, І., Москаленко, І., Абрамова, М., & Харитонов, К. (2021). Методологічний підхід до оцінки здатності національної економіки забезпечити достатній рівень обороноздатності. Соціальний розвиток і безпека, 11(5), 133–145. <https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.5.13>.
6. Романченко, І. С., & Талалай В. Д. (2017). Рекомендації щодо удосконалення системи мобілізаційного розгортання Збройних Сил України. Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України, 2 (80), 51–62.
7. Череп, В. Л. (2023). Результати аналізу заходів комплектування мобілізаційними людськими ресурсами Збройних Сил України та інших військових формувань під час їх мобілізаційного розгортання у 2022 році. Проблемні питання та шляхи їх вирішення. Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України, 1 (104), 105–116.
8. Павловський, О. В. (2023). Результати аналізу чисельності мобілізаційних людських ресурсів України на початок 2023 року. Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України, 1 (104), 5–14.
9. Уроки російсько-української війни 2022 року: воєнні аспекти: інф. матер. Аналіз проведення в Україні мобілізаційних заходів у 2022 році. (2022). Звіт № 25. ЦНДІ ЗС України, 60 с.
10. Про призов резервістів на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період. Наказ Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України від 22.02.22 № 2. URL : <https://document.vobu.ua/doc/10144>.
11. Президент України. (2022). Про загальну мобілізацію: Указ Президента (69/2022). URL : <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413>.
12. Президент України. (2022). Про продовження строку проведення загальної мобілізації: Указ Президента (342/2022). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/342/2022#n2>.
13. Президент України. (2022). Про продовження строку проведення загальної мобілізації: Указ Президента (574/2022). URL : <https://www.president.gov.ua/documents/5742022-43637>.
14. Президент України. (2022). Про продовження строку проведення загальної мобілізації: Указ Президента (758/2022). URL : <https://document.vobu.ua/doc/15791>.

15. Про чисельність Збройних Сил України. Закон України № 235-VIII (2015, 5 березня). Відомості Верховної Ради України. 2015. № 21. Ст. 136; Голос України. 26.03.2015. № 54.
16. Військові запропонували мобілізувати додатково до 500 тисяч людей. Зеленський. URL : https://24tv.ua/viyskovi-zaproponovali-mobilizuvati-dodatkovu-do-pivmilyona-lyudey_n2455766.
17. Результати опитування КМІС в рамках проєкту “MOBILISE”, проведеного 26 травня – 1 червня. URL : <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1416&>.
18. Романченко, І. С., & Талалай, В. Д. (2016). Визначення основних напрямів удосконалення системи мобілізаційного розгортання Збройних Сил України. Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України, 4 (78), 25–40.

References

1. Solomytskyi, A., Semenenko, O., Onofriichuk, P., Sliusarenko, M., Baranov, S., & Mitchenko, S. (2022). Predicting the risk of armed conflict based on the analysis of military expenditures. *Social Development and Security*, 12 (1), 164-174. <https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.1.15>.
2. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Certain Issues of Military Service, Mobilization and Military Registration. Law of Ukraine of 11.04.2024 No. 3633-IX. Bulletins of the Verkhovna Rada of Ukraine 15.05.2024, No. 19, pg. 2, Article 78; Voice of Ukraine. 17.04.2024 № 16.
3. Talalai V. D. Experience of mobilization deployment of the Armed Forces of Ukraine and other military formations. Problematic issues and proposals for their solution. In practical conference materials Topical issues of modernization of the state mobilization training system: interdepartmental scientific (Kyiv, 15 May 2014). Kyiv: Ministry of Defence of Ukraine, 2014. P. 12-23.
4. Mozharovskyi V. M. Problematic issues of Armed Forces of Ukraine’s mobilisation deployment and proposals for their solution: information and reference material on partial mobilisation. Kyiv: The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, 2014. P. 8-20.
5. Semenenko, O., Voronchenko, I., Moskalenko, I., Abramova, M., & Kharytonov, K. (2021). Methodological approach to assessing the ability of the national economy to ensure the defence capability’s sufficient level. *Social Development and Security*, 11(5), 133-145. <https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.5.13>.
6. Recommendations for Improving the System of Mobilisation Deployment of the Armed Forces of Ukraine. Collection of scientific articles of the Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine. Kyiv. 2017. № 2 (80). P. 51-62.
7. Cherep V. L. Results of the analysis of measures to staff the Armed Forces of Ukraine and other military formations with mobilisation human resources during their mobilisation deployment in 2022. Problematic issues and ways to solve them. Collection of scientific papers of the Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine. Kyiv. 2023. № 1 (104). P. 105-116.
8. Pavlovskyi O. V. Results of the analysis of the number of mobilisation human resources of Ukraine at the beginning of 2023. Collection of scientific articles of the Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine. Kyiv. 2023. № 1 (104). P. 5-14.
9. Lessons of the Russian-Ukrainian War of 2022: Military Aspects: Information material. Report No. 25 Analysis of mobilisation activities in Ukraine in 2022. The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine. Kyiv. 2022. 60 p.
10. On the call-up of reservists for military service by conscription of persons from among the reservists during a special period: Order of the Supreme Commander of the Armed Forces of Ukraine of 22.02.22 No. 2. Available from : <https://document.vobu.ua/doc/10144>.
11. Ukraine. President (2019 -; V. Zelenskyi). On general mobilisation: Decree of the President of Ukraine of 24.02.2022 No. 69/2022. Available from :

- <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413>.
12. Ukraine. President (2019 -; V. Zelenskyi). On the extension of the term of general mobilisation: Decree of the President of Ukraine of 17.05.2022 No. 342/2022. Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/342/2022#n2>.
 13. Ukraine. President (2019 -; V.O. Zelenskyi). On the extension of the term of general mobilisation: Decree of the President of Ukraine of 12.08.2022 No. 574/2022. Available from : <https://www.president.gov.ua/documents/5742022-43637>.
 14. Ukraine. President (2019 -; V.O. Zelenskyi). On the extension of the term of general mobilisation: Decree of the President of Ukraine of 07.11.2022 No. 758/2022. Available from : <https://document.vobu.ua/doc/15791>.
 15. On the number of the Armed Forces of Ukraine. Law of Ukraine of 05.03.2015 No. 235-VIII. Verkhovna Rada of Ukraine. 2015. No. 21. p. 136. Voice of Ukraine. 26.03.2015. № 54.
 16. The military proposed to mobilise up to 500,000 additional people. Zelenskyi. Available from : https://24tv.ua/viyskovi-zaproponovali-mobilizuvati-dodatkovy-do-pivmilyona-lyudey_n2455766.
 17. Results of the KIIS survey within the framework of the MOBILISE project, conducted on 26 May – 1 June. Available from : <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1416&>.
 18. Romanchenko I. S., Talalai V. D. Determining the main directions of improving the system of mobilisation deployment of the Armed Forces of Ukraine. Collection of scientific articles of the Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine. Kyiv. 2016. № 4 (78). C. 25-40.